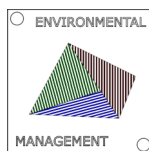

PRÍSTUPY ZAMERANÉ NA PRESADZOVANIE POLITIKY OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA V KONTEXTE MANAŽÉRSTVA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Miroslav RUSKO

PREDSLOV

Štát svojimi politickými opatreniami chráni životné prostredie a snaží sa minimalizovať riziká ohrozujúce klímu, ľudské zdravie a biologickú diverzitu. Zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia predstavujú existenčnú hrozbu nielen z pohľadu lokálneho, ale aj globálneho.

V záujme zlepšenia kvality života budúcich generácií musia všetky politiky a aktivity zohľadňovať ochranu životného prostredia v kontexte udržateľného rozvoja, t. j. nachádzanie rovnováhy medzi ochranou prírodného prostredia, zabezpečením ekonomického pokroku a sociálneho rozvoja.

Opatrenia zamerané na riešenie zmeny klímy a znižovanie emisií skleníkových plynov sú v súčasnosti často diskutovanou témou. Globálny charakter zmeny klímy znamená, že spolupráca a opatrenia na medzinárodnej úrovni sú dôležité. Boli prijaté významné dokumenty, t.j. Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (UNFCCC), ako aj Kjótsky protokol a najnovšie parížska dohoda o zmene klímy.

Aj keď európske politiky v oblasti životného prostredia a klímy prispeli k zlepšeniu životného prostredia v posledných desaťročiach, Európa nedosahuje dostatočný pokrok a perspektíva životného prostredia v nadchádzajúcom desaťročí nie je pozitívna, ako sa uvádza v správe Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2020 (SOER 2020).

Iniciatíva EÚ v oblasti udržateľného financovania je okrem toho prvou svojho druhu, pokiaľ ide o úlohu finančného sektora pri podnecovaní potrebného prechodu k udržateľnej budúcnosti. Plnenie európskych cieľov si bude vyžadovať lepšiu realizáciu a lepšiu koordináciu súčasných politík. Bude tiež potrebné prijať ďalšie politické opatrenia na dosiahnutie zásadnej zmeny v kľúčových systémoch výroby a spotreby, ktoré sú základom nášho moderného životného štýlu, zahŕňajúcich napríklad potraviny, energetiku a mobilitu, ktoré majú významný vplyv na životné prostredie.

Obehové hospodárstvo je ekonomický model uprednostňujúci opätovné využívanie a recyklovanie vecí. Prináša mnohé výhody pre životné prostredie, hospodársky rast a pre obyvateľov. Obehové hospodárstvo je model produkcie a spotreby, v rámci ktorého sa veci bezhlavo nevyhadzujú, ale sa zdieľajú, požičiavajú, opätovne využívajú, opravujú a recyklujú dovtedy pokiaľ sa to dá. Týmto spôsobom sa zvyšuje životnosť produktov a znižuje odpad. Ak nejaký výrobok dosiahne koniec svojej životnosti, materiály, z ktorých bol vyrobený, sa použijú na výrobu nových. Niektoré môžu byť používané znovu a znovu, čím sa vytvárajú ďalšie hodnoty.

Súčasťou tohto modelu sú aj opatrenia proti plánovanému opotrebovaniu. Postupný prechod na obehové hospodárstvo by mohol časom priniesť výhody ako menší nápor na životné prostredie, zvýšenie bezpečnosti dodávania surovín, zvýšenie konkurencieschopnosti, inováciu, rast a vytvorenie nových pracovných príležitostí.

Významné aktivity sa v súčasnosti zameriavajú na problematiku pôdy. Bez zdravej zeme a pôdy nedokážeme žiť. Pestujeme na nej väčšinu našich potravín a staviame na nej svoje domovy. Pre všetky druhy – zvieratá a rastliny žijúce na súši alebo vo vode – je zem nevyhnutná. Pôda – jedna zo základných zložiek zeme – je veľmi zložitým a často podceňovaným prvkom prekypujúcim životom.

Spôsob, akým v súčasnosti využívame zem a pôdu v Európe a vo svete, žiaľ, nie je udržateľný. Táto skutočnosť výrazne ovplyvňuje život na zemi.

Ochrana životného prostredia sa dynamicky vyvíja a stáva sa rozhodujúcou súčasťou života spoločnosti. Rýchlo rastúca ľudská populácia zvyšuje svoju materiálnu a energetickú spotrebu a hrozí prekročením únosnej kapacity planéty.

Globálne environmentálne problémy majú stále zhoršujúci sa trend, napríklad ubúdajú prirodzené lesy mierneho pásma, subtropov a trópov, ubúda poľnohospodárskej pôdy následkom jej degradácie, stúpa znečistenie morí, ničia sa citlivé morské ekosystémy, nenávratne miznú rastlinné a živočíšne druhy. Medzi významné prvky politiky ochrany životného prostredia a udržateľného rozvoja, uplatňované na konci minulého storočia a v súčasnosti, patria tendencie presadzovať stratégie udržateľných prístupov. V súlade s týmto prístupom sa postupne uplatňujú snahy o prechod od riešenia problémov životného prostredia následne po ich vzniku k riešeniam technicky preventívnym a udržateľným v celom životnom cykle technológie a výroby. Postupne sa mení správanie producentov a spotrebiteľov a rastúcou mierou sa uplatňujú zásady preventívnosti, princíp dobrovoľnosti a účasť verejnosti na riešení problémov ochrany životného prostredia. Realizujú sa systémy riadenia životného prostredia priemyselných a výrobných činností, zvýšená pozornosť sa venuje vplyvu samotných výrobkov (ako produktov spotreby, polotovarov a materiálov) na životné prostredie.

V poslednom období v oblasti presadzovania politiky životného prostredia došlo k významnému rozšíreniu uplatňovania spektra dobrovoľných prístupov v oblasti ochrany životného prostredia. Prejavujú sa tendencie zvyšovania diverzity nástrojov, založených v nemalej miere na dobrovoľných aktivitách výrobcov a rastúcom uvedomení všetkých zainteresovaných v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia. Viaceré postupy sú postupne štandardizované. Súčasne s ich praktickým rozširovaním začal prebiehať ich výskum, zameraný nielen na skúmanie teoretických aspektov, ale aj zovšeobecňovanie praktických skúseností získaných z jednotlivých štúdií.

Ochrana životného prostredia predstavuje činnosti, ktorými sa predchádza znečisťovaniu alebo poškodzovaniu životného prostredia alebo sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie obmedzuje a odstraňuje. Zahŕňa ochranu jeho jednotlivých zložiek alebo konkrétnych ekosystémov a ich vzájomných väzieb, ale aj ochranu životného prostredia ako celku. Ochrana životného prostredia a smerovanie k takému rozvoju spoločnosti, ktorý umožní ekonomický rozvoj, zvyšovanie životnej úrovne a zároveň zachová prírodu a zdroje pre ďalšie generácie, si vyžaduje poznanie súčasného stavu. Poznanie príčin, ktoré spôsobujú problémy v životnom prostredí a možností, ako tomu zabrániť, respektíve ako sanovať záťaž v životnom prostredí, môžu prispieť k zmene prístupu nielen v oblasti výroby, ale aj spotreby. Výsledkom takéhoto poznania by mal byť kvalitatívne prijateľnejší prístup pri čerpaní zdrojov, vo výrobe a spotrebe, ktorý by ale nevznikol na základe príkazov či zákazov, ale na základe prirodzeného ľudského poznania.

Predpokladaný rozvoj spoločnosti a s ním súvisiaci aj nárast množstva bezpečnostných hrozieb proti významným záujmom spoločnosti ako celku, ale aj štátnych aj neštátnych inštitúcií, firiem i občanov, kladie neustále zvyšujúce sa nároky na úroveň bezpečnostných štandardov a zároveň tento vysoký štandard neustále ohrozuje.

Vysoký bezpečnostný štandard je možné pri neustále sa rozvíjajúcej spoločnosti udržať, len ak sa počet bezpečnostných incidentov bude stále znižovať. K tomu je nevyhnutne potrebný nový rozsiahly systém poznatkov, opatrení a prostriedkov, ktorý ponúka jednotné riešenie bezpečnosti. Základným princípom je aktívne riešenie bezpečnostných otázok. Ťažiskom je neustále vyhýbanie sa a predchádzanie krízovým situáciám a nehodám. Je nevyhnutné, aby všetky subjekty, ktorých sa bezpečnosť dotýka, venovali primeranú pozornosť otázkam bezpečnosti, v praxi aplikovali manažérstvo bezpečnosti.

Základná orientácia vrcholového manažmentu všeobecne, týkajúca sa komplexnej bezpečnosti, musí byť určovaná bezpečnostnou politikou daného subjektu. Na báze manažérstva rizík má reagovať na vzniknuté nežiaduce javy definovanej bezpečnosti a predchádzať im až po prijateľnú mieru rizík. Takáto realizácia bezpečnostnej politiky sa má uskutočňovať metódami a nástrojmi ochrany podopretými právnym rámcom, zakotveným v bezpečnostnej dokumentácii. Samozrejme ani

bezpečnostné manažérstvo nedokáže zabezpečiť absolútne vylúčenie akéhokoľvek rizika, nehôd a krízových situácií. Ponúka ale nové a lepšie možnosti, spôsoby a metódy preventívneho zaobchádzania s potenciálnymi rizikami.

Cieľom medzinárodnej vedeckej konferencie "Manažérstvo životného prostredia 2020" bolo poskytnúť vhodnú platformu pre informovanie odbornej a vedeckej verejnosti, zástupcov samosprávy a štátnej správy, výmenu skúseností a prezentácie nových výsledkov v problematike manažérstva životného prostredia.

ADRESA AUTORA

doc. RNDr. Miroslav RUSKO, PhD.

Slovenská spoločnosť pre životné prostredie, Koceľova 15, 815 94 Bratislava, Slovenská republika